

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	5
---------------------------------	---

1

Ius primae noctis în Antichitate

„Dreptul primei nopți”	9
<i>Epopoea lui Gbilgames</i>	10
Vechiul Testament	13
Lumea greco-romană	14

2

„Dreptul” șahului, sultanului și hanului

Soția infidelă și jurământul de castitate	18
<i>O mie și una de nopți</i>	21
Fecioare făcute cadou	23
„Obicee turcești”	27
Dezvirginări rituale în Orient	28

3

„Dreptul” suveranului și al seniorului în Europa medievală

Imperiul Bizantin	32
Peninsula Italică	35
Insulele britanice	36
Franța și Spania	39
Transilvania	41
Privilegiu sau datorie rituală?	42

Le droit du seigneur în literatura europeană
(sec. XVII-XIX)

Legenda lui Don Juan	45
Ilumiștii francezi	47
La nunta lui Figaro	50
Balzac, Dostoievski, Apollinaire	54

De la „dreptul seniorului” la „taxa pe feciorie”

„Un impediment la căsătorie în vechiul drept românesc”	57
„Dreptul” seniorului de a (dez)aproba căsătoria	58
Taxa pe feciorie	64

Splendorile și mizeriile vaginului

<i>L'Origine du monde</i>	73
„Du-te-n mă-ta!”	75
Scurgeri de sânge placentar	79
Scurgeri de sânge menstrual	82

Cultul virginității miresei și
cultul virilității mirelui

Imnul himenului	89
Cultul dezvirginării și cultul non-dezvirginării	90
Asimetrii între genuri	93
Proba virginității miresei	97
Oprobiul public	98
Ritualul ceafșafului însângerat	101
Sexualitatea obiectelor	108
Falusul autonom	112
„Certificat de virgină”	115
Ceremonialul spălării pe mâini	118

Sexualitatea locuinței

„Casă de piatră”	.121
Vatra casei	.122
<i>Hortus oclusus</i>	.126
„Femeia casnică”	.132
Cu mireasa peste prag	.136
Bărbatul și femeia iubită, ostașul și cetatea râvnită	.140

Sexualitatea părului

Părul fetelor <i>vs</i> părul femeilor	.146
Tradiționalism și modernitate	.164
Părul bărbaților	.171

Sexualitatea piciorului

Fetșuri erotice: piciorul, pantoful și mersul iubitei	.178
Podofilia în literatura populară și în cea cultă	.182

Sexualitatea limbajului

<i>DEX-ul și sexul</i>	.187
„Castrarea” enciclopediilor	.190
Agencia de Stat pentru Protecția Moralității	.191

Frumoasa și bestia:
relații magico-erotice

Fecioara legând fiara	.193
Nuditatea rituală și legarea magico-erotică	.200
Tipologia răpunerii monstrului	.211
Patria <i>vs</i> Matria	.214

„Fecioara veninoasă” și *gynophobia*

Vaginul otrăvit în legendele lui Alexandru Macedon	216
Moartea defloratorului de rangul doi	221
Ecouri în Evul Mediu	224
Foamea și libidoul	226

Vaginul cu dinți

„Complexul castrării”	232
Deflorarea rituală	237
<i>Vagina dentata</i> în folclorul românesc	239
<i>Vagina dentata</i> în literatura cultă românească	244

Eros & Ethos

Sexualitate și ideologie	256
Sexualitate și propagandă	258

„Dreptul” masculului

Conducătorul haitei și „lupii tineri”	265
„Dreptul” craiului de mahala	267

Etalarea publică a potenței sexuale

Regicid ritual	275
În folclorul românesc	278
În Vechiul Testament	280
Hiperpotența sexuală a suveranului	282
Expunerea (in)potenței sexuale	294

Probarea publică a impotenței sexuale

Impotență sexuală și politică	296
Proba cu martori	304
Mirele impotent și suplinitorul potent	312

Spitalul și farmacia amorului

Opiu, hașiș și alte afrodisiace	317
Tinctură de cantaride	326
Băi și frecții excitante	330
Erosul ca drog: de la sevraj la supradoză	336

Literatura erotică în epocă de tranziție (1774-1866)

Amendarea prostului gust și a erotismului trivial	343
Filimon & Caragiale	347
Bogdan-Duică, Vianu, Papadima, Călinescu	353
Patologie erotică	354
Kitsch-ul, o maladie a societăților în tranziție	362

Năravuri sexuale în recluziune

Fantezii erotice: Zburătorul, strigoii, vampirul	365
Masturbare	368
Zoofilie	375

Legături primejdioase

Homosexualitate, innăscută sau dobândită	393
Împerecheri (ne)îngăduite	404
Femeia deasupra bărbatului	410
Lilith – femeia răzvrătită sexual	418

Împreunări sexuale silite

Violul – un „abuz uzual”	421
Constrângere <i>vs</i> consimțire	425
<i>Ius primi occupantis</i> în Antichitatea greco-romană	431
Violuri colective în țările române	435
„Dreptul” învingătorului în secolul XX	440

„Dreptul” nașului

Arhaice obiceiuri de nuntă	445
Vechi proverbe populare	449
Privilegiile sexuale ale nașului în literatura populară și în cea cultă	453
<i>Cântecul nunului</i> : impotența mirelui și potența nașului	460
Nașul ca inițiator (sexual) al mirelui: identificarea miresei	463
Penetrarea de către naș în cetatea miresei	465
„Dreptul” nașei	470

„Dreptul” domnitorului

„Mi-au dat sultanul domnia”	475
Potență politică și sexuală	476
Spectacole erotice rituale	479
Femeia ca „trofeu militar”	482

„Dreptul” suzeranului

Dregătorii sultanului suzeran	486
Generalii țarului suzeran	490
„Adulterii și despărțeniile”	496

„Dreptul” moșierului, „dreptul” arendașului

De la „dreptul” domnitorului la cel al boiernașului	499
„Dreptul” de fecundare al seniorului	502
Manea: „Drăgăstosu’ fetelor”	507
Toma Alimoș: „Cucoana nu ț-am pupat”	512
„Dreptul” arendașului	513

„Dreptul” boierului asupra roabelor țigănci

<i>Ius primae noctis</i>	516
Frecatul picioarelor boierului	524
Țiganka focoasă: stereotipii etnice și erotice	530
<i>Țigăncușa de la ietac</i>	533
Boierul conservator vs boierul reformator	537

Inițierea sexuală a fetelor

Țiganka bătrână în spațiul românesc	541
Inițierea sexuală a fetelor în Orient	553

„Dreptul” beizadelei

Transferul de putere	558
Agresivitate sexuală în haită	561

„Dreptul” jupânului

„Dreptul” jupânului evreu	567
„Păcatul sodomiei”	569
„Dreptul” jupânesei „Triunghiul sexual” la Caragiale și Slavici	571
„Amantul ginere”	576

„Dreptul” socrului asupra nurorii

Interdicția incestului	580
Socrul care trăiește cu nora în cultura tradițională rusă	583
Îmbătrânirea prematură a fetelor	588
Tatăl-socru: inițiator sexual al fiului și deflorator al nurorii	590

„Dreptul” starețului

„Fă ce zice popa, nu ce face popa!”	594
„Mă-nchin la icoane/ Cu ochii la cocoane”	600
Bărbați vs femei: izolare și discriminare	609
„Dreptul igumenilor asupra țigancelor”	611
Homosexualitate și pedofilie în mănăstiri	616

„Dreptul” oaspetelui

Ospitalitate și sexualitate în Orient	626
Întâmpinarea oaspetelui în Europa: cu pâine, sare și fecioare	629
Virtutea ospitalității vs viciul toleranței	635

Avangardiștii și „erotizarea proletariatului”

„Pornografie și atentat la bunele moravuri”	639
Bogza: „Să turbeze de ciudă fetele burgheze”	641
Luca: „L'érotisation sans limites du prolétariat”	643
„Noua stângă”: studenți vs proletari	647
Populație și copulație	648
„Senucigașii” Paul Celan și Gherasim Luca	650
Bataille: „Munca reduce exuberanța sexuală”	652
<i>Note și bibliografie</i>	655
<i>Lista ilustrațiilor</i>	715
<i>Index de nume</i>	719

Andrei
OIȘTEANU

Sexualitate și societate

Istorie, religie și literatură

Ediția a II-a revăzută, adăugită și ilustrată

POLIROM
2018

Mai mult decât atât, cucerind Babilonul, regele Iluma-Ilum beneficiază de „dreptul învingătorului”. El le violează pe fecioarele babiloniene în fața întregii curți (299, pp. 110-111).

*

În ceea ce-i privește pe suverani, este o percepție care a supraviețuit până târziu, în Evul Mediu, în toată cultura Eurasiei. Iată isprăvile sexuale ale kaganului khazarilor mozaici, după cum le descrie cronicarul arab Ahmad ibn Fadlân, ambasador trimis de califul din Bagdad, în anii 921-922, în misiune în marele Imperiu Khazar, la nord de Munții Caucaz și de Marea Caspică:

După datină, regele khazarilor are douăzeci și cinci de neveste; fiecare dintre ele este fiica unui rege [local] care-i datorează supunere. El le ia cu consimțământ sau cu de-a sila. Are și ibovnice – șaizeci de fete –, fiecare din ele de o frumusețe negrăită.

Evident, pentru locuitorii Imperiului Khazar nu era suficient că suveranul era performant din punct de vedere sexual. Potența sa trebuia să fie și etalată, pusă cumva în scenă. Fiecare dintre cele optzeci și cinci de fete (25 de neveste + 60 de ibovnice) din haremul kaganului – continuă Ibn Fadlân, „arabizând” povestea – stătea în palatul ei, cu o însoțitoare sau cu un eunuc, care, la porunca suveranului, i-o aducea în iatac „mai repede decât ai clipi din ochi” (300, p. 44).

Similar au stat lucrurile și la populația *sbillukii*, de pe malurile Nilului Alb, până târziu, în preajma secolului al XIX-lea, ne asigură antropologul britanic James George Frazer (*The Golden Bough: A Study in Magic and Religion*, 1890). Regele lor „satisfacă poftele sexuale ale soțiilor sale, care erau foarte multe și locuiau împrăștiate în numeroase case”. El este însă ucis, în timpul unui ritual de regicid, la primele semne de impotență (85, II, pp. 273-274).

Haremul sultanului otoman era și el supradimensionat. În uriașul serai Topkapı, de pe malul Bosforului, locuiau un număr impresionant de sultane, cadâne, hanâme și odalisce. Numărul varia de la câteva sute până la peste o mie de copile, adolescente sau tinere. Vârsta lor medie era de circa șaptesprezece ani. Din această „colivie de aur”, suveranul își alegea mereu o altă favorită. De aici, numărul mare de copii. De exemplu, sultanul Murad

al III-lea (1574-1595) avea nu mai puțin decât o sută trei copii (301, pp. 28-29, 49).

Cronicile, istorioarele și poveștile Evului Mediu se hrăneau unele pe altele, dar motivul legendar al „suveranului hiperpotent sexual” rămânea invariant. El poate fi ușor detectat și în poveștile lumii musulmane medievale. În acea epocă, insulele imaginare adăposteau comunități umane „păcătoase” sau „sfinte”, care fie se dedau „desfătării sexuale”, fie se dedicau „castității totale” (265, p. 74). Într-un astfel de ostrov din imaginarul arab guverna un rege înconjurat de patru mii de femei cu care acesta se împerechea. În aceste condiții, hiperpotența sexuală a monarhului trebuia cumva să fie ajutată, astfel că acesta se hrănea cu fructele afro-diziacе ale unui arbore care creștea pe insula respectivă (264, p. 15).

Relatări similare apar și în jurnalele de bord ale unor navigatori spre țărâmurі exotice. La jumătatea secolului al XV-lea, exploratorul venețian Alvise Cadamosto, aflându-se pe coasta de vest a Africii, în zona fluviului Senegal, descrie următoarele:

Acești bărbați și femei negre sunt foarte desfrânați [...]. Una dintre solicitările pe care regele [= marele șef de trib] Budomel mi le-a adresat cu cea mai mare insistență a fost dacă nu cumva noi [= oamenii albi], fiind atât de savanți, cunoaștem un secret pentru a face să-i crească lubricitatea, astfel încât să-și satisfacă și să-și mulțumească numeroasele soții, secret pentru care ar fi gata să mă răsplătească generos (823, p. 47).

Regatul (sau domeniul feudal) era translat, în imaginarul medieval, în vreo insulă exotică. La fel erau translate privilegiile sexuale ale suveranului (feudalului sau șefului de trib). Alteori, dimpotrivă, în astfel de insule imaginare lumea era complet întoarsă pe dos. Toate tabuurile erau încălcate, toate regulile erau inversate. Tot ce era imposibil de realizat în lumea reală devenea posibil pe ostrovul închipuit. Tot în mitologia arabă apare o așa-numită „insulă a fecioarelor”. Câțiva marinari naufragiați pe mal au fost luați în posesie și violați de „hoarda de femei” autohtone. În ecuația imaginară apare și „femeia alfa”, corespondentul feminin al „bărbatului alfa”:

Din interiorul insulei sosește o hoardă de femei [...]. Se năpustesc asupra bărbaților, o mie de femei și chiar mai multe pe un singur

bărbat. Îi duc cu ele spre munți și îi obligă să devină instrumente ale plăcerilor lor. Între ele se dă o luptă neîncetată, bărbatul fiind câștigat de cea mai puternică. Unul după altul, bărbații mureau de epuizare... (264, p. 16).

Într-o altă poveste arabă, pe o altă insulă miraculoasă, suveranul era înconjurat de mulți băieți homosexuali. Este vorba de un ținut în care bărbații „iau în căsătorie bărbați, nu femei”. Motivul legendar invariabil rămâne potența monarhului de a-i satisface sexual pe toți acești „tineri prostituați” (264, p. 15).

•

În *Vecbea cronică rusă* (secolul al XII-lea), marele cneaz Vladimir (958-1015) este asemănat chiar cu regele Solomon în ceea ce privește potența sa sexuală:

Pe [cneazul] Vladimir l-a năpădit pofta de femei. Avea 300 de ibovnice la Vișograd, 300 la Belgorod și 200 la Berestovo. Era nesățios în stricăciunea lui. Ba chiar rușina femeii măritate și siluia fete tinere, căci era stricat ca [regele] Solomon.

Cât de reală este această relatare?! Cât este legendă?! Cât este propagandă?! Propagandă pozitivă, oare, a celor care exagerau potența sexuală a cneazului pentru a-l prezenta în fața națiunii ca pe un mare monarh?! Sau, dimpotrivă, propagandă negativă, a celor care – ulterior – îi exagerau potența sexuală pentru a-l discredita pe fostul monarh în fața națiunii?! După descrierea cronicarului, comportamentul sexual al cneazului Vladimir seamănă, *mutatis mutandis*, nu doar cu cel al lui Solomon, ci și cu cel al lui Ghilgameș, care – așa cum am văzut, conform epopeii asiro-babiloniene – practica un soi de *tus primae noctis*. Cronică rusească vede cu ochi răi, dar cumva înțelegători năravurile erotice ale cneazului care i-a creștinat pe ruși în anul 989. *Vecbea cronică rusă* (scrisă pe la 1113) prezintă o foarte îngăduitoare perspectivă creștină:

Dar Vladimir, cu toate că a umblat pe căi greșite la început, în cele din urmă, [convertindu-se la creștinism,] și-a găsit mântuirea (300, p. 122).

În anul 988, cneazul Vladimir a organizat la curtea sa din Kiev o dispută teologică aprinsă. A fost vorba de o controversă interconfesională dintre teologi evrei, creștini și mahomedani, special provocată și pusă-n scenă de suveran cu scopul de a alege o religie pentru cnezatul său în plină expansiune teritorială, militară și politică (71; 72; 321). Ca să-l convertească la religia lor, misiionarii islamici i-au descris cneazului privilegiile de care s-ar bucura în Paradisul musulman (*Jannab*), unde fiecare drept-credincios primește în dar un harem compus din 72 de fecioare (*burîd*). Conform tradiției islamice, în Paradis, cele 72 de fete ar rămâne veșnic virgine. Iar drept-credinciosul din Rai ar rămâne veșnic în stare de erecție.

Vechea cronică rusă susține că suveranul rus, cu cele 800 de ibovnice ale sale, i-a ascultat foarte „aprobator” pe teologii islamici. Ar fi vrut să-și prelungească post-mortem potența-i sexuală. Cunoscându-i năravurile, musulmanii au știut să aleagă argumentele potrivite pentru a-l converti la propria lor religie. Dar când teologii islamici au ajuns la obligația circumciziei și, mai ales, la interdicția de a consuma carne de porc și de a bea alcool, Vladimir nu a mai vrut să-i asculte:

Băutura – a spus el – este bucuria neamului rus. Fără plăcerea asta nu putem trăi (71; 72; 321).

La rândul său, Marco Polo a descris incredibilele moravuri sexuale ale lui Kubilai-Han, împăratul Chinei în a doua jumătate a secolului al XIII-lea. El avea patru neveste, care dădeau naștere urmașilor la tron. Fiecare dintre ele avea un palat imens cu o „curte mare și frumoasă” cu circa zece mii de curteni. „De la cele patru neveste, împăratul a căpătat douăzeci și doi de fii”, iar de la curtezanele sale „Marele Han mai are încă douăzeci și cinci de fii”. Într-adevăr, Kubilai-Han adăpostea în propriul său palat sute de curtezane fecioare, pe care le dezvirgina câte șase la fiecare trei zile (45, pp. 162-163). Făcând o simplă socoteală aritmetică, ar fi vorba de circa 720 de fecioare deflorate într-un an. Este un număr de același ordin de mărime cu cele o mie de iubite de la curtea regelui Solomon, cu cele 800 de ibovnice ținute de cneazul Vladimir și cu numărul de cadâne și odalisce din haremul sultanului otoman.

În toamna anului 1797, poetul englez S.T. Coleridge a avut nevoie, cum singur și-a notat, de o „reverie indusă de două granule de opiu” pentru a descrie – dintr-o cu totul altă perspectivă, una romantică – paradiziacul „dom al plăcerii” (*the dome of pleasure*) al marelui împărat al Chinei, în poemul oniric *Kubla Khan or A Vision in a Dream* (107, p. 318).

•

În ceea ce privește năravurile sexuale ale suveranilor despre care am vorbit mai sus, nu este vorba neapărat de desfrâu, de dezmăț, de decadență, de abuz sexual, de imoralitate. Sau, mai nuanțat spus, nu este vorba *în primul rând* despre asta. Ar fi o mare greșeală să abordăm acest fenomen politico-sexual dintr-o perspectivă (strict) morală. Cu atât mai greșit ar fi să folosim coordonatele etice ale epocii noastre, și nu pe cele ale epocii în discuție. În astfel de cazuri este vorba mai ales de etalarea publică a potenței sexuale (și implicit politice) a monarhului, de punerea ei „în scenă” în fața întregii comunități. Se trecea de la convingerea comunității că suveranul „are coaie” la concluzia că „nu are coaie” (283, pp. 59-60). Acest mod de a gândi (și de a vorbi) este arhaic. Îl întâlnim și în Antichitatea romană:

Dacă noi am avea coaie, el [= edilul] n-ar mai face pe deșteptul [*Sed si nos coleos haberemus, non tantum sibi placeret*] (Petroniu, *Satyricon* XLIV, 14).

Acolo unde realitatea nu era prea măgulitoare, nici prea spectaculoasă, intervenea – amplificatoare – legenda. Se ocupau de acest lucru sfetnicii și cronicarii suveranului, care propagau zvonurile. Un fel de „propagandiști” *avant la lettre*. Și tot ei se îngrijeau să răspândească, spre finalul domniei, zvonul că „monarhul a devenit impotent”. O făceau atunci când voiau să grăbească schimbarea lui de pe tron cu un „lup tânăr”. *Regele a murit, trăiască regele!*

•

Sigur că în portretele legendare ale monarhilor sau aristocraților hiperpotenți era și multă bravadă. Cei care se ocupau în Evul

Mediu de „imaginea” vreunui suveran sau a vreunui nobil aveau grijă să exagereze potența sexuală a masculului *alfa*. Într-o celebră *dramma giocosa* cum este opera *Don Giovanni* (muzica: W.A. Mozart, libretul: Lorenzo Da Ponte, premiera: Praga, octombrie 1787), libretistul și-a permis (suntem în plină epocă iluministă!) să ironizeze tendința de a exagera potența sexuală afișată de aristocrați. În celebra arie *Madamina, il catalogo è questo*, Leporello (valetul lui Don Giovanni) îi prezintă Donnei Elvira inventarul cuceririlor erotice ale stăpânului său până în acel moment: 640 de fete în Italia, 231 în Germania, 100 în Franța, 91 în Turcia, 1.003 în Spania. Total parțial: 2.065 de fete posedate sexual de Don Giovanni. E mult? E puțin? Un alt personaj don-juanesc, prințul valah Mony Vibesco – imaginat de Guillaume Apollinaire –, visează să defloreze „unsprezece mii de virgine” (77). Dar nu neapărat numărul de fete seduse contează, cât mania de „colecționar” a seducătorului. Inventarul „victimelor” sexuale ale eroului Don Juan este transcris cu atenție într-o condică, într-un catastif, într-un registru (*catalogo*) și se etalează în public. Iată-l prezentat de un alt libretist, venețianul Giovanni Bertati, contemporan cu Da Ponte:

Din Italia și din Germania/ Am înscris o sută și mai multe [fete];/
Din Franța și din Spania/ Sunt nu mai știu câte./ Femei de rang
înalt și burgheze,/ Muncitoare și țărănci,/ Cameriste, bucătărese
și servitoare mărunte,/ Îi e de ajuns că sunt femei/ Ca să le facă
curte (Gazzaniga-Bertati, *Don Giovanni*, Veneția, 1787).

„Experiența erotică nu e o chestiune de statistică”, remarcă indignat, peste secole, un alt aristocrat – Alexandru Paleologu. „În nici un caz ea nu se poate consemna într-un registru. Cel mult într-un jurnal.” (84, p. 94) Pentru Mircea Eliade, Don Juan, cel „iubitor de virginități și de adultere”, dar care „nu poate să iubească”, este de fapt „un mascul ratat” (129, pp. 204-206). Pe Don Juan nu-l interesează nici starea socială a fetelor cu care se culcă („Îi e de ajuns că sunt femei”), nici infirmitățile corpului lor: „La o femeie toate defectele sunt frumoase”. El este masculul omnipotent sexual, „soțul universal”, fiind un „neîntrecut însoțitor al femeilor”, cum se exprimă Jean Rousset (66, pp. 185-186).